

Dinsdag 18/08/1914 - ochtendeditie

Men seint ons uit Brussel:

Een koninklijk besluit is te verwachten, waarbij het moratorium wordt uitgebreid tot de betaling der premies van verzekeringen; deze betalingen mogen dus worden uitgesteld zonder dat de maatschappijen recht zullen hebben de beperkende bepalingen der polissen in te roepen.

Het consortium der grote banken heeft, om de betaling der werklieden niet te verhinderen, bepaald de daartoe benodigde sommen uit de deposito's te betalen tegen overlegging der loonlijsten.

Luik gevallen.

Berlijn, 17 augustus. Het onderstaande is een rapport van de Duitse generale staf, en is getekend: von Stein, generaal-kwartiermeester.

Het geheim van Luik kan nu worden ontsluit. We hadden berichten ontvangen, behelzende dat voor het begin van de oorlog Franse officieren, en misschien ook soldaten, naar Luik waren gezonden om de Belgische troepen te onderrichten in de verdediging van een vesting. Op dat ogenblik was daartegen niets in te brengen, maar toen de oorlog eenmaal was uitgebroken, werd het een schending der onzijdigheid van België door Frankrijk. We moesten toen snel handelen. Niet gemobiliseerde regimenten werden tegen Luik afgezonden. Zes brigades op vredessterkte met wat ruitery en artillerie hebben Luik ingenomen en zijn eerst daarna op oorlogssterkte gebracht. Dit is thans voltooid.

Onze tegenstanders hebben gemeend, dat bij Luik 120.000 Duitsers stonden, die wegens moeilijkheden der verpleging de aanval niet

konden doorzetten. Ze hebben zich vergist, de pauze heeft een andere oorzaak gehad.

Thans eerst is de Duitse opmars begonnen en onze tegenstanders zullen zich kunnen overtuigen dat de Duitse legers goed verpleegd en toegerust zijn.

De keizer heeft woord gehouden en aan de inneming der forten van Luik geen druppel bloed nutteloos besteed. De vijand kende onze geduchte middelen van aanval niet en dacht derhalve veilig te zijn in de forten, doch reeds de zwakste kanonnen van ons zwaar geschut hebben elk beschoten fort in korte tijd tot overgave genoopt. Het nog levende deel der bezetting heeft door de overgave het leven gered, doch de beschoten forten zijn alle in puinhopen veranderd, waaronder een deel der bezetting begraven is.

Nu worden die puinhopen opgeruimd en de forten weer tot verdediging ingericht.

De stelling van Luik zal de plannen onzer tegenstanders niet meer dienen, doch een steunpunt zijn voor het Duitse leger. (Het dagblad van Noord-Brabant bevat het verslag van een onderhoud met een Luikenaar, gisteren te Breda aangekomen, die het Duitse rapport volledig bevestigde. De forten zijn alle in Duitse handen gevallen en liggen geheel in puin. Redactie)

De Belgische regering naar Antwerpen verlegd.

Brussel, 17 augustus. Tegen de wens van de wetgever van 1859 is de regering te Brussel gebleven tijdens een fase van de oorlog, waarin ons leger zich alleen tegenover een vijand bevond. Thans, nu de bevriende legers zich op ons grondgebied bevinden, heeft de regering geoordeeld dat haar zetel zonder bezwaar naar Antwerpen kon worden overgebracht, in overeenstemming met de wensen van

hen, die de grote versterkte stelling hebben tot stand gebracht. Niet, dat de gebeurtenissen nu ernstiger zouden zijn dan ze tot dusver waren. Integendeel valt een nieuw succes te melden van onze troepen, geholpen door Franse ruitery. Daar het echter nodig is dat de overbrenging zich op normale wijze voltrekt, en er niet de minste onderbreking zij in de dienst, heeft de regering het het beste geacht eerst de verschillende ministeries over te brengen, terwijl de gezinnen der ambtenaren in de hoofdstad blijven. Enkele ministers gaan dus naar Antwerpen verhuizen, waar ook de dienst van het departement van oorlog beter op zijn plaats zal zijn terwijl het leger te velde is. Het is de wens der regering dat de koningin en de prinsjes hun intrek zullen nemen in het paleis te Antwerpen, terwijl de koning te midden van zijn dappere soldaten blijft toeven. De diensten van het koninklijk paleis zullen te Brussel blijven werken.

Op verzoek van de regering zullen verscheidene staatsministers, in het bijzonder diegenen, welke tot de oppositie behoren, zich tijdelijk te Antwerpen vestigen.

De burelen van luitenant-generaal Clooten, militair gouverneur van de provincie Brabant, zullen van dinsdag af gevestigd worden in het departement van oorlog.

Brussel, 17 augustus. Er zijn ingrijpende maatregelen genomen om de verdediging van Brussel te verzekeren en de hoofdstad te beveiligen voor een overrompeling.

Overall in de omgeving zijn versperringen aangebracht, die goed worden bewaakt door afdelingen van de burgerwacht, gewapend met mausergeweren. De welbewapende en van munitie goed voorziene burgerwacht telt te Brussel 20.000 man, die sedert de laatste 14 dagen geregeld geoefend zijn en vastbesloten hun plicht

te doen. In die omstandigheden mag een, overigens onwaarschijnlijke, overrompeling van Brussel uitgesloten heten.

Ongeveer 800 verdedigers van Luik zijn met hun officieren bij de hoofdmacht van het leger teruggekeerd.

Zij hebben de hun aangewezen post zolang mogelijk bezet houden, zijn daarop in goede orde bij nacht doorgetrokken en per spoor van Luik naar de hoofdmacht van het leger gereisd.

Brussel, 17 augustus. De Duitse troepen, wiens poging om door te breken gisteren is mislukt, zijn vandaag zonder nadere gevechten in de richting van Hannut (ten zuiden van Landen) afgetrokken.

Het échec der Duitse ruitery bij Halen heeft haar wat voorzichtiger gemaakt. Gisteren (zondag) opereerde zij zeer behoedzaam en trok terug, zonder een ernstige strijd aangeboden te hebben.

Alle Duitse troepen, die tegen ons front zijn samengetrokken, hebben trouwens een verdedigende houding aangenomen en werpen vooral versterkingen op.

De dag van heden is verlopen zonder gevecht of enig treffen.

Brussel, 17 augustus. De Soir zegt dat volgens hedenmiddag te Brussel ontvangen berichten, welke door het departement van oorlog worden bevestigd, de Belgische troepen met behulp van Franse ruitery heden op schitterende wijze een Duitse aanval afsloegen.

Brussel, 17 augustus. Een deel der regering en het beheer van het land hebben vanmiddag om 3 uur vanuit Brussel de nationale wijkplaats Antwerpen betrokken, waarheen het koninklijk gezin ze heeft gevolgd; de koning blijft natuurlijk aan het hoofd der troepen.

Deze maatregel dient niet dan als voorzorg beschouwd worden. De toestand is voor België onveranderd en kan voortdurend als goed worden beschouwd. Dat men gisteren namiddag uhlanen heeft gezien te Waver, moet niet verontrusten; wij worden langzamerhand aan die verkenningen gewoon, die zelden te onzen nadelen uitlopen. Rondom Brussel worden op een afstand van enkele kilometers lichte versterkingswerken uitgevoerd, die voor de bevolking geruststellend moeten zijn.

Brussel, 17 augustus. De Dernière Heure meldt dat de koningin hedenmiddag te 3 uur 17 met drie kinderen naar Antwerpen is vertrokken. De minister van oorlog en twee collega's vertrokken om 5 uur.

De bladen melden dat een vrij belangrijk treffen zondag heeft plaatsgehad in de omgeving van Meldert, Hoegaarden en Sint Jans Geest, bij Jodoigne. De Duitsers trachtten tevergeefs een charge uit te voeren en leden enorme verliezen. Een Belgisch regiment streed hier urenlang met het 18e Duitse huzaren, die veel manschappen verloren.

Brussel, 17 augustus. De veldslag bij Dinant, gisteren aangekondigd, wordt als volgt door een vanochtend ontvangen Frans officieel bericht bevestigd: Aan de Maas te Dinant hebben wij de aanval van twee Duitse legerafdelingen afgeslagen, welke door de Franse ruitery achtervolgd werden tot aan de rechteroever der Maas. Het moreel der troepen is uitstekend; ondanks de geleden verliezen in de verschillende gevechten hebben de Franse officieren de grootste moeite hun manschappen tegen te houden.

Londen, 17 augustus. Het Engelse persbureau meldt dat de Franse overwinning bij Dinant officieel wordt bevestigd. De Duitse troepenmacht bestond uit een divisie garde-ruitery, een tweede

divisie cavalerie, gesteund door verscheidene bataljons infanterie en een aantal compagnieën met machinegeweren. De Franse ruitrij wierp de vijand in wanorde terug. Verscheidene honderden uhlanenpaarden werden bij de achtervolging opgevangen.

Brussel, 17 augustus. Het spoorwegverkeer tussen de hoofdstad en het oostelijk gedeelte van het land langs de lijn die uit het noorden, bezijden Tienen en Namen, naar het zuiden loopt, is zo goed als afgesneden en daar wij in geen drie, vier dagen nieuws over de post gaan ontvangen, is het niet zonder enige angst en niettegenstaande de officiële berichten van het ministerie van oorlog, die, voor wie tussen de regels kan lezen, ongetwijfeld zeer geruststellend zijn, dat men aan de grote slag denkt, die niet kan uitblijven en waarvan gisteren de eerste schermutselingen zijn aangekondigd.

Onze genie doet kastelen en bruggen springen, bomen worden in groten getale geveld, alles wat een open zicht op de horizon kan belemmeren, wordt vernield.

Ik heb er reeds op gewezen dat de strijd, die over het lot van een deel van Europa kan beslissen, de grootste zal zijn die in Europa ooit is gestreden.

Berlijn, 17 augustus. Volgens de Correspondenz Norden verklaart de Duitse generale staf dat de gevechten aan de Othaine en bij Tongeren en Diest, die in de Franse pers als overwinningen zijn voorgesteld, slechts onbeduidende voorpostengevechten zijn geweest, die onbeslist gebleven zijn.

Brussel, 17 augustus. Naar aanleiding van de “mislukte poging tot overrompeling van België” door de Duitsers schrijft het Parijse Journal de 16^e dezer:

“De tegenstand van de forten van Luik, de dapperheid van het Belgische leger en de tussenkomst van onze ruitery hebben in de laatste 10 dagen tot resultaat gehad, dat de Duitse strijdkrachten tegen de Maaslinie hun hoofd hebben gestoten.

“De Belgische militaire autoriteiten zeggen dat de Franse ruitery daartoe niet heeft bijgedragen, en dat was ook trouwens haar taak niet. Alle eer voor deze wapenfeiten valt de Belgen toe.

“Het tweede spel gaat nu beginnen, gelukkig zijn we nog in staat onze troeven uit te spelen.”

Brussel, 17 augustus. Nu vrijwel de ganse wereld in angstige spanning wacht op het tweede Waterloo dat ditmaal ook wel in België zal liggen, heb ik de beide laatste dagen gebruikt om mij te overtuigen van de toestand hier. Een tocht naar Halen heeft mij doen zien dat het noordelijke leger van Duitsland nog niet verder is opgerukt en men daar een ernstig treffen mag verwachten.

Ondanks het feit dat reeds veel doden te betreuren zijn is het toch duidelijk dat de grote slag nog wordt voorbereid.

Brussel, 17 augustus. De hertog van Orleans heeft twee mitrailleurs en 40.000 patronen, welke deel uitmaakten van zijn verzameling, ter beschikking van de Belgische regering gesteld.

Berlijn, 17 augustus. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung schrijft: na de inneming van Luik heeft de Duitse regering door bemiddeling van een neutrale mogendheid in Brussel het volgende laten mededelen:

“De vesting Luik is, na dappere tegenstand te hebben geboden, bij een bestorming genomen. De Duitse regering betreurt het buitenmate, dat het, tengevolge van de houding door de Belgische regering tegenover Duitsland aangenomen, tot bloedige botsingen is

gekomen. Duitsland komt niet als vijand in België. Slechts onder de dwang der omstandigheden is de Duitse regering, met het oog op de militaire maatregelen door Frankrijk genomen, tot het besluit, dat haar zwaar gevallen is, gekomen, België binnen te rukken en Luik te bezetten, om het tot steunpunt te maken voor verdere militaire operaties.

“Nadat het Belgische leger door zijn heldhaftige tegenweer tegen een veel sterkere militaire macht zijn wapeneer op het schitterendst heeft gehandhaafd, verzoekt de Duitse regering de koning der Belgen en de Belgische regering, aan België verdere verschrikkingen van de oorlog te besparen. De Duitse regering is bereid tot elk vergelijk met België, dat zich verenigen laat met de plannen van Duitsland in verband met zijn geschil met Frankrijk. Duitsland verzekert nogmaals zo plechtig mogelijk, dat het geen plan heeft gehad, zich Belgisch gebied toe te eigenen, en dat een dergelijk voornemen ook thans in het geheel niet bestaat.

“Duitsland is nog steeds bereid het Belgische koninkrijk onmiddellijk te ontruimen, zodra de staat van zaken op het oorlogsterrein het toelaat.”

De 13^e augustus antwoordde België als volgt:

“Het ons van Duitse zijde gedane voorstel is een herhaling van de in het ultimatum van twee augustus vervatte eis. België, dat zijn internationale verplichtingen trouw blijven nakomen, kan enkel het antwoord herhalen, op dat ultimatum gegeven. En dit te meer, nu sinds acht augustus zijn neutraliteit is aangerand, zijn gebied aan een wrede oorlog is blootgesteld, en de mogendheden, die zijn neutraliteit hebben gewaarborgd, onmiddellijk hebben voldaan aan het door België tot haar gerichte verzoek om hulp.”

Brussel, 17 augustus. Koning Albert, overwegende dat bij besluit van de president der Franse republiek aan de gezinnen van in Frankrijk gevestigde Belgische dienstplichtigen dezelfde steun is toegekend als aan de gezinnen van Franse militairen, heeft een besluit getekend, waarbij alle gezinnen van in België wonende Franse dienstplichtigen hetzelfde voorrecht wordt toegekend. Zij zullen daartoe aangifte moeten doen bij de burgemeesters.

Brussel, 17 augustus. In overleg met de militaire overheden zullen geen vertegenwoordigers van dagbladen meer toegelaten worden tot het front, teneinde alle inlichtingen te vermijden, waarvan de vijand voordeel zou kunnen trekken. Later zullen zij de legers te veld kunnen volgen.

Op verzoek van de directeurs der Belgische bladen, die zich formeel hebben verbonden niets te zullen publiceren zonder toestemming van de militaire autoriteiten, veroorlooft de minister van oorlog de uitgifte van twee edities per dag van elke krant, verschijnende op uren, welke door de directeurs zelf mogen worden vastgesteld.

Antwerpen, 17 augustus. Merkwaardig is tegenwoordig het leven der kwajongens op straat; met benden lopen ze door de straat, soms met het roerendste unisono zingend de strijdkreet de Vlamingen van Peter Benoit: "Hoera! Wij wilden wat was recht, wij wonnen wat wij wilden!" Maar als het verder gaat wordt het onwillekeurig de Marseillaise, ofwel het zijn eindeloze en geweldige krijgertjesspelen. Glimlachend en toch angstig staan de moeders voor de drempel de jeugdige helden na te zien.

De burgemeester maakt bekend dat vanaf 18 augustus van vijf tot negen uur 's morgens voor de stations van spoor- en buurtspoorwegen bijzondere markten voor eetwaren worden gehouden.

De val van Luik. Wij ontleen aan een gesprek in het Dagblad van Noord-Brabant met een te Breda aangekomen Luikenaar, in aansluiting aan het onderschrift bij een der telegrammen, nog:

“De forten van Luik zijn gevallen”, zegt de zegsman van het blad.

Ik (namelijk de journalist) zegde hem, dat er niets bekend was van die val der forten.

Toch is het een feit, antwoordde hij eenvoudig.

De telegrammen, vervolgde ik, spreken van de forten Pontisse, Evegnée en Chaudfontaine, die zouden tot zwijgen gebracht zijn. Maar de andere forten niet. Het fort Loncin bijvoorbeeld dat de vlakten naar het westen beheerst zou nog stand houden.

Het fort Loncin is met man en muis in de lucht gevlogen.

Hoe weet gij dat?

Ja, hoe weet gij, dat er een toren op de Bredase Kerk staat.

Wat wilt ge daarmee zeggen?

Dat het een algemeen bekend feit in Luik is. Gisteren is het fort Loncin met man en muis in de lucht gevlogen. De andere forten zijn ook opgeblazen, maar eerst ontruimd.

Is dat algemeen bekend in Luik?

Ja. Bovendien, we hebben de ontploffingen gehoord. Stuk voor stuk.

Is dat nieuws door Luikse kranten ook medegedeeld?

In Luik komen geen kranten meer uit.

Kunt gij u op dit punt niet vergissen?

Hij werd wat levendig, dat ik zo twijfelde aan zijn woord. Hij kwam toch zo uit Luik. En als iemand het kon weten, dan hij.

Maar er ontstaan zo dikwijls geruchten, die later weer tegengesproken worden, opperde ik nog.

Dit was een beslist feit, besloot hij.

Waarom zou het dan in Brussel niet bekend zijn gemaakt?

Vlak voor de grote slag? ... om het moreel der troepen neer te slaan?

Maar in Berlijn dan?

Ja, dat weet ik ook niet. Misschien willen de Duitsers geheim houden, dat ze nu met man en macht door Luik kunnen trekken, om niet te verraden, dat ze in midden België sterker zijn, dan vermoed wordt.

In Engelse bladen vinden wij de vertaling van een brief, die de Belgen bij een krijgsgevangen Duitse officier (wiens weinig Duits klinkende naam als Ernest Smith wordt opgegeven), zouden hebben gevonden. Hij schrijft (de brief is aan zijn vrouw gericht) over het gevecht bij Halen ondermeer:

“De vijand heeft het dorp Halen, door onze troepen bezet, heroverd en wij hebben de grootste moeite gehad, weg te komen. Overal om ons heen sprongen de granaten en de terugtocht werd zeer bemoeilijkt door het wilde voortrennen van paarden, die zich hadden losgerukt. Over de sterkte van de vijand moet (vervolgens een naam die niet te ontcijferen was) ons verkeerd hebben ingelicht.”

En verder:

“Wij rukten op, of het keizerlijke manoeuvres gold en niet een oorlog. Dat heeft heel wat mensenlevens gekost en zal nog veel meer kosten. Als hetgeen mij wordt verteld waar is, hebben we ook een 12 kanonnen moeten achterlaten, omdat de bespanningen waren gedood.

“Het Belgische leger is ongetwijfeld veel beter dan wij gedacht hadden.”

De Etoile Belge heeft op grond van “documents historiques” verslag van de gevechten om Luik van de vierde tot en met de achtste augustus. Daar de post ons de Etoile al een tijd lang onthouden heeft, ontlene wij het volgende aan het Handelsblad:

Dinsdag vier augustus. Om 7 uur 's morgens worden de forten te Luik gealarmeerd. Het bericht van de oorlogsverklaring is verschenen. Het Duitse leger trekt de grens over en verschijnt voor Luik.

Woensdag vijf augustus. Bij het krieg van de dag begint het beschieten van de forten op de rechter Maasoever door de zware Duitse veldhouwitsers. In de namiddag wordt een heftige aanval gedaan op het fort Barchon (het meest noordelijke fort op de rechteroever). Generaal Bertrand verdedigt met zijn troepen de tussenlinies krachtadig en herovert het dorpje Wandre.

De Duitsers worden teruggeworpen en met de bajonet vervolgd over een afstand van 6500 m. De Belgische soldaten brengen bij hun terugkeer binnen de fortelinie generaal Bertrand een ovatie

Donderdag, zes augustus. Om 2 uur in de ochtend heeft de verrassing plaats van de Belgische generale staf door Duitsers, die in het hoofdkwartier dringen. Een poging wordt gedaan generaal Leman te doden, majoor Marchand sneuvelt, evenals een gendarme-luitenant

en enkele andere personen bij de verdediging van de generaal, die zich in veiligheid weet te stellen.

Op dat ogenblik zegde een hoofdofficier, die in telefonisch gesprek was met een der forten: "We worden overvallen ..." en plotseling zweeg de telefoon.

Van elders werd getelefoneerd, dat de generale staf zich terugtrok en dat het telefonisch verkeer moest worden stopgezet. Niemand weet wie die order gegeven heeft. De indringers moeten zijn binnengekomen van de zijde van het kanaal Maastricht-Luik. Van de andere zijde kwam om ongeveer 4 uur 30 's morgens een Duitse auto de stad binnen, met Duitse officieren, die een Duitse vlag droegen. Vier van hen werden gedood op de place St. Lambert.

In diezelfde nacht slaagden Duitse troepen erin door te dringen in de sector Boncelles-Embourg, twee forten zuidwaarts van Luik, rechts en links van de Ourthe. Tot twee keer toe wisten de Belgen de vijand terug te slaan, zij het ook ten koste van zware verliezen. Maar voor de voortdurende aanwas van de Duitse troepen moesten zij ten slotte wijken, na 200 Duitsers, die zich te ver gewaagd hadden, te hebben gevangen genomen.

De Duitsers brengen zwaar veldgeschut in batterij op het plateau van Robertmont en Sart Tilmant, waar ze buiten bereik zijn van het Belgische geschut. Van een tot twee uur 's middags worden Luik en de voorstad Bressoux gebombardeerd. De Belgische genie laat de meeste bruggen in de stad springen.

Om 2 uur, aldus gaat het verslag voort, hees de commandant van de citadel de witte vlag (volgens het blad zou deze officier gehandeld hebben in een vlaag van plotselinge zinsverbijstering, zodat hij moest worden opgesloten). Een half uur later komen Duitse parlementairen

in de stad en eisen de overgave van stad en forten. Generaal Leman antwoordt, dat hij zich alleen met de forten te bemoeien heeft en dat hij deze niet zal overgeven, aangezien ze nog volkomen verdedigbaar zijn. De Duitse parlementair, de vroegere Duitse militaire attaché te Brussel, dreigde daarop met bombardement van de stad, dat dan ook om 8 uur 's avonds aanving, doch waarbij slechts twee of drie projectielen per uur in de stad werden geworpen, hetgeen niettemin een gedeeltelijke paniek veroorzaakte.

Vrijdag, zeven augustus. Om 3 uur in de ochtend wordt de kanonnade heviger. De citadel moet worden ontruimd. Om 5 uur dringen de Duitsers de stad binnen en bezetten het paleis van de gouverneur en de citadel. De chef van de staf van het 10e legerkorps, graaf Lammsdorf, verzoekt de burgemeester hem te volgen naar de citadel, waar een belangrijke conferentie zal plaats hebben. Tegelijkertijd geeft hij de verzekering, dat de burgerij niets heeft te vrezen.

Generaal Leman heeft zich intussen in een der forten teruggetrokken.

Daarop volgde het verhaal van de arrestatie van een aantal gijzelaars, die tot zondagmiddag werden gevangen gehouden. Alleen burgemeester Kleyer en bisschop Rutten mochten hun vrijheid behouden.

Zaterdag, acht augustus. De hele stad is in staat van tegenweer gebracht. Overal zijn mitrailleurs en kanonnen opgesteld, barricades opgeworpen, terwijl de aangrenzende huizen zijn ontruimd en voor de verdediging ingericht.

Van de Brabantse grens.

Men schrijft ons uit Weelde op 15 augustus:

Wij zijn vanmiddag 12 uur met de trein uit Tilburg gegaan en aan het grote grensstation van Weelde aangekomen. Daar moesten wij uitstappen. De treinen lopen anders door tot Turnhout, thans werd het 1 uur wachten, en om de tijd te korten, wandelden we de weg naar Turnhout op. Onze passen werden nagekeken door de met geweren gewapende Belgische douane. Even had mijn collega wat moeilijkheden, daar hij slechts een binnenlandse pas kon vertonen, maar ten slotte mochten wij toch onze wandeling doen. Op de weg naar Turnhout werden we een paar keer door gewapende burgerwachten tegengehouden, kort nadien moesten we naar het station terug, waar de Nederlandse stationschef ons verzekerde, dat wij heel moeilijk in de stad zouden doordringen, ze zouden ons niet laten passeren. Hijzelf, die jarenlang zondags in Turnhout kwam, had de laatste keer onaangename ogenblikken doorgebracht, iedereen zag hem voor een spion aan, hij moest hard lopen om naar de trein te komen en hij durfde het niet meer te wagen, vertelde hij.

Onze trein stond echter klaar aan het einde van het Belgisch perron; wij stapten in en voort ging het, een goede 25 minuten, dan rolden we langzaam het station van Turnhout binnen. Het was alsof met de schaduw van de overkapping, een donkere dreiging over ons heen boog, een dreiging die ons de enkele uren, die wij in de stad verbleven, niet verlaten heeft.

Wij werden als het ware door de met geweren gewapende burgerwachten uit de trein geholpen en men verzocht ons mee te gaan naar een lokaal in het station. Daar werden eerst de papieren van een jonge alleen reizende Frans sprekende dame zeer hoffelijk door een glimlachende luitenant nagezien en in orde bevonden. De onze keek hij met zijn overige, zwaargewapende collega's, eigenlijk burgerwachten, met de grootste nauwkeurigheid na. De mijne werden voor solide verklaard; wat wilden ze ook meer, de grote wapens en zegels van ons rijk met de handtekeningen van de

commissaris der koningin, van de Belgische consul-generaal te Amsterdam, dan mijn perskaart, weer met meerdere zegels en handtekeningen. De papieren van mijn collega schenen echter genade te kunnen vinden in de ogen van de luitenant en zijn omgeving, het was een binnenlands paspoort, en daarmee kon hij alvast niet vrijuit gaan. Aanvankelijk hadden wij ons onze tocht veel groter voorgesteld, wij hadden namelijk helemaal naar Herentals willen reizen, dit was dicht bij het gevechtsterrein. Daar, stelden wij ons voor, zouden we in de hospitalen gewonden vinden, zij zouden ons weten te vertellen, en wellicht maakten we nog meer avontuur mee. Bij nader beraad besloten we eerst Turnhout te bezoeken, te zien hoe de ontvangst daar was, en, indien bevredigend, de tocht tot Herentals te vervolgen.

Na ondervraging werden de papieren van mijn collega niet in orde verklaard, maar hij zou met mij mogen gaan naar degene, die wij te Turnhout wensten te spreken, echter onder begeleiding van een gewapend man van de burgerwacht. En dat terwijl wij gemeend hadden in Turnhout wat rond te zien, veilig onder onze rood, wit en blauwe lijntjes, die wij in het knoopsgat hadden gestoken, als tegenhangers voor de rood-geel-zwarte, die de Belgen in hun knoopsgaten hadden.

Onze bedoeling was een voornaam en hoog aangeschreven ingezetene te Turnhout, aan een zeer bekende en geachte Nederlandse familie verwant, om enkele inlichtingen te vragen. Mijn collega was nog enigszins met zijn bloedverwanten bekend en dit moest in de gegeven omstandigheden onze inleiding zijn, we waagden het er op.

Met onze gemoedelijke burgerwacht, naar verschillende uiterlijke tekenen te oordelen vermoedelijk een kantoorman, wandelden we de aangename, zonnige Merodelei af en kwamen aan het huis van de

notabele heer. Nu vergat ik bijna te zeggen, dat op het ogenblik dat onze trein het station binnen reed, aan het einde daarvan, langs de hekken, een processie voorbijging. Het was namelijk een godsdienstige feestdag, Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart en de processie der grote kerk en die van het Heilig Hart trokken door Turnhouts straten. Het waren bidprocessies in verband met de oorlog en meer bedoelde notabele en zijn familie liepen in die optochten mee. Bij onze aankomst stond juist de hele burgerwacht, op een zestal na, naar de processie te zien bij de hekken en knielde eerbiedig neer, toen het Heilig Sacrament, gedragen onder statige wiegende baldakijn, daar langs ging.

Toen wij na het onderzoek dus tussen al die gardes heen naar de woning van de notabele de Merodelei afliepen, terdege door onze geleider bewaakt, liepen wij die processie achterop, en passeerden ze.

We hadden dus bij die heer te wachten en de garde verwijderde zich.

In een pompeus gemeubeld vertrek bleven wij geruime tijd. Eindelijk hoorden wij een opgewonden stem, de deur ging open en de notabele trad binnen:

“Mijne heren, wat wilt ge? Ik heb uw namen nooit gehoord en gij komt mij bezoeken, zeg mij, wat komt ge bij mij doen? Van de ene heer zijn de papieren wel, van de ander niet in orde, de garde heeft u hier gebracht. Ik begrijp niet wat ge wilt. Wat wilt ge?!”

Deze woorden sprak hij zeer opgewonden.

Wij antwoordden kalm, en dan voer hij weer voort: “Ik kan U geen inlichtingen geven. Ge vraagt mij berichten over de oorlog ... Pardon, viel ik hem in de rede, over de oorlog hebben wij niets gevraagd.

“Ja maar, ik kan, ik wil u niet te woord staan. Ik weet niets, als ik iets wist, zou ik het nog niet zeggen, het is oorlogstijd, en daarom, mijne heren, ging hij zeer opgewonden door, ik stel u ter beschikking van de gardes hier!”

Gezien de onmiddellijke bewaking na aankomst, hadden wij ons geen gastvrije ontvangst voorgesteld bij onze vrijpostigheid, maar die opgewondenheid bij een man van zijn invloed en gezag, was al zeer weinig geruststellend. Wat ging er nu met ons gebeuren?

Onze kalmte verliet ons echter niet na zijn bedreiging. We legden er nog eens de nadruk op, dat het ons niet om strategisch nieuws in hoofdzaak was te doen, daar hadden we niet van gerept.

Hij werd nu bedaarder en ten slotte kwam zijn gemoed geheel tot rust. Hij reikte ons zelfs de hand, bij het betuigen van zijn leedwezen, dat hij niets voor ons kon doen. Hij liet ons in persoon uit.

Buiten stond nu een andere gewapende burgerwacht, thans met de bajonet op het geweer. Men scheen het dus in het geheel niet op ons voorzien te hebben. Met hem wandelden we weer naar het station. We zagen dat uit alle huizen het rood-geel-en-zwart hing.

“Ge hebt met de heer X gesproken?” Vroeg ons daar ijsig kalm de luitenant. “Ja,” antwoordde ik “Met welke trein wilt ge dan terug?” “Met die van twee na zeven”, zegden we. “We zouden graag de stad nog wat doorlopen.” “Ja,” was het antwoord, “dat kunt ge wel doen, maar ge kunt geen twee straten verder gaan of ge zult oploopt achter u hebben, en de wacht moet u hierheen opbrengen. Ge zult hier telkens terugkomen.” “Kunnen we wat rond het station gaan?” “Ja, dat kunt ge.” Dit deden we maar gauw, maar de belangstelling van de opgeschoten jongens, van de jonge meisjes, netjes in hun kleren en met geplakte haren was weinig aangenaam. We gingen al spoedig

binnen in een restaurant. Met nog een heer waren wij de enige vreemdelingen in Turnhout. En zo aten we dan iets in het restaurant als gevangenen schier. Wij praatten wat met het meisje dat ons bediende en we hoorden, toen ze de kamer uitging, hoe ze ondervraagd werd. Even tevoren had ik mijn collega gezegd: ge zult zien, dat kind wordt dadelijk uitgehoord. En waarlijk, we hoorden de boze stem uit de gelagkamer en het woord Hollanders enige malen en een vrouwenstem die suste. Zo was ons bezoek te Turnhout, waren we tot Herentals doorgedaan, dan zou mijn metgezel zeker in de grootste moeilijkheden gekomen zijn om zijn niet-in-orde-zijnde-papieren. Toen we het station binnengingen, liepen we, onbekend als we met de gebruiken daar waren, door de onbewaakte hekken het perron op, maar dadelijk kwam de luitenant en wees ons naar de wachtkamers, waarvan de deuren gesloten bleven totdat de trein kwam en ons naar Weelde terugbracht.

Zo waakzaam zijn de Belgen. Kwalijk is het hun in zulk een tijd niet te nemen. Te Weelde hebben wij vernomen, dat een Belgische troepenafdeling naar deze grensplaats wordt gestuurd, en we hebben na onze tocht gegronde redenen te veronderstellen, dat de Belgen, welingelicht als ze waarschijnlijk zijn door hun vliegers, het opdringen van grote Duitse legermachten verwachten langs hun noordelijke grenzen.

Hier te Weelde komen nog herhaaldelijk vluchtelingen uit Frankrijk aan, waar alle Duitse en Oostenrijkse vreemdelingen worden uitgewezen. Wellicht zie ik deze ongelukkigen morgenochtend aan het grensstation.

Bij het binnenkomen van de vroege trein zijn geen nieuwe vluchtelingen aangekomen. Met de 8 uur-trein (de eerste) gaat deze brief dus naar Rotterdam.

Aan de Limburgse grens. Men schrijft ons uit Maastricht, op 17 augustus:

In de stad brengen de aanwezige vluchtelingen uit Visé een ongewone drukte. Hele families, die zeker nog van hun geld wat hebben kunnen redden, hebben in hotels overnacht en wandelden de hele morgen doelloos en met bedrukte gezichten rond. De anderen, enige honderden in aantal, verblijven nog steeds in de rijkskweekschool. Naar ik verneem, bestaat het plan ze in enkele naburige gemeenten onder te brengen in een soort kantines, waar dan gezorgd zal worden, dat ze driemaal per dag gevoed worden. 's Morgens koffie en brood, 's middags bonen of erwten, aardappelen en spek of vlees, 's avonds weer koffie en brood. Ze hebben hier allemaal verschuiving gekregen, en waar het nodig was pantoffels, boven- en onderkleden, schorten en wat dies meer zij. Het was voor menigeen, niet aan vragen gewoon, hard dit te moeten aannemen.

Voortdurend kwamen kleden, etenswaren en ook giften in geld in. Niemand, die de ongelukkige stakkers gezien had, ging heen zonder in de zak getast te hebben. Maar nu hun huizen allemaal in brand gestoken zijn en hun mannen mee naar Aken genomen, zodat het de vraag is, of ze ze nog ooit terugzien, zal er nog veel nodig zijn om die vrouwen en kinderen later, als de oorlog voorbij is, weer een beetje er bovenop te helpen.

Dinsdag 18/08/1914 - avondeditie

Parijs, 18 augustus. De correspondent van de Petit Parisien in België seint, dat hij eergisteravond met de laatste trein uit Namen naar Brussel is vertrokken. Bij Bovesse deden Duitse lansiers, die van de

kant van Eghezée kwamen, een aanval op de trein, doch zij bevonden zich op te grote afstand en de trein kon ontsnappen.

De Duitse cavalerie overstroomt in zeer grote getallen Brabant. Het verontrust de Belgische en de Franse staf niet, hoewel de doortocht van de Duitsers een plaag blijft, die men wenst te stuiten. De door vliegers verstrekte inlichtingen, aldus verder dit bericht uit Franse bron, wijzen erop, dat deze Duitse cavalerie zeer zwak gesteund wordt door artillerie, die haar werk op onvoldoende wijze verricht, en door uitgeputte infanterie. Toch vordert de vijand langzaam.

Namen is gereed om de vijand te ontvangen en wacht met kalmte de komende gebeurtenissen af.

Brussel, 18 augustus. De Peuple geeft het volgende verhaal over het gevecht bij Dinant van zaterdagmiddag.

Tegen 3 uur werden 500 Franse infanteristen, die op de hoogten ten zuiden van de citadel stelling hadden gekozen, door de Duitsers teruggeworpen. Door de Duitse machinegeweren gedecimeerd, trok zich deze afdeling zuidwaarts terug.

Franse machinegeweren beantwoordden van de linkeroever der rivier het vuur der Duitse machinegeweren.

Duitse cavalerie reed door de rue St. Jacques naar de stad. De Fransen sneden haar de weg af.

De Franse cavalerie kwam nu in actie en noodzaakte de vijand door een goed gevoed vuur tot wijken.

Vijftig man voetvolk, die over de brug gingen werden afgemaakt door een bajonetaanval der Fransen. De Fransen klommen tegen de citadel op en drongen de Duitsers terug. Om 6 uur 30 haalde een

Fransen soldaat de Duitse vlag van de oude citadel naar beneden. Van de Duitsers zouden duizenden manschappen buiten gevecht gesteld zijn. De verliezen aan Franse zijde zijn veel geringer. Gedurende de slag hadden de inwoners van Dinant zich in hun kelders verborgen.

Brussel, 18 augustus. De Dernière Heure meldt (zonder opgave van datum), dat een Duitse patrouille ruitery, bestaande uit huzaren, dragonders en uhlanen, ten getale van 30, en behorende tot de cavalerie, die de omtrek van Tessenderlo bezet houdt, tegen 3 uur 30 in de namiddag bij Diest verscheen. De Duitsers werden op geweerschoten onthaald door onze troepen, die twee huzaren in het zand deden bijten, terwijl de overigen op de vlucht sloegen.

Volgens hetzelfde blad hebben in Belgisch Limburg gevechten plaats gehad tussen verkennende Duitse en Belgische infanteristen. De Belgen zijn overal meester van het terrein gebleven.

Men is, zo zegt weer de Dernière Heure, van mening, dat de Duitsers een schijnbeweging in noordelijke richting maken.

Le Peuple heeft het bericht, dat zondagmiddag om half zes door een honderdtal Duitse huzaren een inval is gedaan in het bureau van de stationschef van Gembloux (ten noordwesten van Namen, aan de spoorweg Namen-Brussel). Zij hebben de stationschef, die weigerde aan hun bevelen te gehoorzamen, uit zijn bureau gezet, verwoestten alles en deden de rails van de hoofdlijnen in de lucht springen.

Antwerpen, 18 augustus. Bij besluit van de militaire gouverneur is van heden af de burgerwacht in de hele versterkte stelling van Antwerpen gemobiliseerd en op voet van oorlog.

Antwerpen, 18 augustus. Een officieel bericht van gisterenavond 11 uur behelst, dat Duitse cavaleriepatrouilles rond Geel en Mol (in de

streek tussen Diest en Turnhout gelegen) zijn gesignaleerd. Kalmte wordt aanbevolen.

Brussel, 17 augustus. De Gazette meldt (zonder plaatsaanduiding), dat een regiment bereden jagers gisteren de vijandelijke cavalerie ontdekte en onmiddellijk tot de aanval overging. Twee regimenten cavalerie werden uiteengeslagen. Tegenover een grotere macht staande, moest de kolonel echter het bevel tot de terugtocht geven, waarop de Belgische artillerie in actie kwam en de vijand, die zijn doden en gewonden meevoerde, teruggedreef. Een regiment grenadiers, dat toen voorwaarts rukte, behoefde nauwelijks enige schoten te lossen.

Brussel, 18 augustus. (Officieel bericht van het ministerie van oorlog van 10 uur 's avonds). De Duitse troepen, wier pogingen om vooruit te rukken, mislukt zijn, hebben zich teruggetrokken. De nederlaag van de Duitse ruitery in het gevecht bij Halen heeft haar blijkbaar op haar hoede doen zijn. Zondag is de Duitse ruitery behoedzaam vooruit gegaan, maar ze heeft zich teruggetrokken zonder iets beslist aan te durven. Al de Duitse troepen, welke deze laatste dagen aangekondigd werden op het front van ons leger, hebben overigens een duidelijk afgetekende verdedigende houding aangenomen en verschansen zich overal. De dag van heden is dus afgelopen zonder strijd of enige ontmoeting.

Tilburg, 18 augustus. Langzamerhand heb ik nu de wegen langs de grens per fiets verkend. De rijwielbezwaren zijn door geld en goede woorden opgeheven en zojuist ben ik van een tocht over Baarle en over de Belgische plaatsen Weelde en Poppel thuis. Neen, van de verhalen der vluchtelingen, die op het grensstation Weelde met ochtend- en avondtrein aankomen, moet ik niets meer hebben. Die verhalen van ongelooflijke wreedheden, door de Duitsers begaan,

zijn al te afschuwelijk, en omdat ze gedaan worden door mensen, die door hun rampspoeden geheel van streek blijken, niet te aanvaarden.

Te Weelde kwam bij de pastoor na het gevecht bij Halen voor korte tijd zijn broer, een apotheker, aan. Deze heeft twee dagen en nachten gedurende het gevecht in de kelder van zijn huis doorgebracht. Een brouwerij, hem toebehorend, was door kogels doorzeefd. Hij wist, toen het vuur aanhield, naar het noorden te ontsnappen. Zijn kleren waren de enige have, die hij nog bezat. Hij trachtte reeds weer tot bij zijn huis door te dringen. De omgeving bleef hem echter nog te gevaarlijk.

Ik verneem, dat te Turnhout nog geen gewonden aangekomen zijn.

Terugrijdend door Weelde en Poppel, merkte ik weer het wantrouwen op, zodra men de minste inlichting verzocht. Met de grenswacht te Poppel ben ik thans op vertrouwelijke voet geraakt, voorts met de secretaris uit dat plaatsje.

Londen, 18 augustus. De Daily Express verneemt van een correspondent te Brussel, dat daar en in de Belgische dorpen de toestand normaal is. De inwoners blijven hun gewone werkzaamheden verrichten, en geven blijk van een der grootste geheimen van het succes der Belgen: namelijk karaktervastheid en zelfverloochening.

Bij Luik had de correspondent boeren gezien, die rustig de koeien zaten te melken op een veld waar telkens granaat-kartetsen insloegen.

Toen de correspondent in het dorpje Zelk (tussen Diest en Halen) kwam, waar de Duitse ruitserij een vermetele aanval had uitgevoerd, ontwaarde hij het schokkende schouwspel van ettelijke

paardenlijken. Juist werden de laatste Duitse gesneuvelden bijeengebracht.

Na de slag waren de lijken van mensen en dieren op de weg op hopen gestapeld.

Alle nog bruikbare uitrustingsstukken waren afgenomen. De lijken werden, in onderkleren, in een ondiep graf gelegd; de kuil van de paarden was nog ondieper. Op de lijken kwam ongebluste kalk.

Antwerpen, 18 augustus. De koningin en de jonge prinsen zijn hier gisteravond kwart over zeven aangekomen en hebben hun intrek in het paleis op de Meir genomen.

De ministers van oorlog, financiën en buitenlandse zaken, en drie staatsministers zijn ook hier.

Antwerpen, 18 augustus. Betwistingen aangaande inbeslagneming van schepen en koopwaren worden onwederroepelijk geslecht door de rechtbank in eerste aanleg.

Brussel, 18 augustus. De commissie, die de opdracht heeft feiten te verzamelen, strijdig met de oorlogswetten, en waarvan de minister van justitie voorzitter is, heeft, naar zij nader aangeeft, opnieuw bewijzen in handen gekregen van verschillende, door de Duitsers gepleegde, gruwelen.

Brussel, 18 augustus. De wereldberoemde Belgische Vlaming Maurice Maeterlinck schrijft aan een vriend van hem:

“Waarde vriend. Ik weet niet, of dit briefje u bereikt. Ik was gaarne naar België gekomen om mij ter beschikking van de militaire overheid te stellen. Al ben ik 52 jaar oud, ik zou toch een aanneembare burgerwacht zijn. Het mobilisatiebevel verraste mij, zodat ik vastzit

en niet weet, wanneer ik zou kunnen vertrekken. Kan ik niet weg, dan tracht ik mij bij een Belgisch vrijwilligerskorps te doen inschrijven, want kost wat kost dient er gestreden tegen de vijand van het menselijk geslacht, het schrikbeeld der wereld. Zal men echter van mij weten willen? Intussen help ik de boeren bij de oogst. Hier zijn alleen nog vrouwen en kinderen. Het heldhaftig aanrukken van Frankrijk is het prachtigste, wat men zien kan. Van ganser harte mijn oude vriend." ...

Deze brief werd geadresseerd aan onze confrère Gerard Harry.

Brussel, 18 augustus. De toestand blijft uitstekend voor ons leger. Zonder dat wij die nader kunnen aanduiden, kunnen wij zeggen, dat elke invallende beweging in de richting van Brussel voorgoed is gestuit.

Uit Ottignies wordt gemeld, dat geen enkele vijandelijke troepenmacht in de omgeving van Landen is gezien. Te Landen is geen enkele Duitser. De Duitse cavalerie is gelegerd tussen Attenhoven en Helm. Uit Gembloux wordt gemeld, dat ook geen vijand is waargenomen.

Berlijn, 18 augustus. Wolff's nieuwsagentschap meldt, dat de Vossische Zeitung naar aanleiding van het door Duitsland aan België gedane vredesvoorstel opmerkt: wanneer het niet reeds bewezen ware, hoe zich België in een Duits-Franse oorlog in een toestand van volslagen afhankelijkheid van Frankrijk bevond, zou een vernieuwde afwijzing van het eerlijk vriendschappelijk gemeente voorstel, onder verwijzing naar de internationale verplichtingen, het sterkst denkbare bewijs zijn van de bindende afspraken tussen België, Frankrijk en Engeland tegen Duitsland, die thans niet meer ongedaan gemaakt kunnen worden.

De Kreuzzeitung zegt: België toont dat het thans met onze tegenstanders op onze vernietiging wil aansturen. Bij de sluiting van de vrede zal men dit indachtig moeten zijn.

De Tägliche Rundschau merkt op: onze regering was altijd nog bereid, om niettegenstaande Luik, en trots de beestachtige barbaarsheden der Belgen, deze tegemoet te komen. Ook onze regering zal nu van mening zijn dat hier geen plaats meer is voor onderhandelingen en toegevendheid.

Het Berliner Tageblatt schrijft: men kan het in zo warme, overtuigende bewoordingen gestelde aanbod van Duitsland met instemming begroeten, ofschoon de afschuwelijke gedragingen van de franc-tireurs en het schandelijke, eerloze optreden van Belgen tegenover vrouwen en kinderen hier elke sympathie voor de Belgen hebben weggevaagd.

De Belgische militaire vlieger, luitenant Tapproge, is de zesde dezer, na een van Namen uit ondernomen vlucht, zo ongelukkig geland, dat hij met gebroken ruggengraat, levensgevaarlijk gewond is opgenomen. Zijn toestel is verbrijzeld.

Het Engelse persbureau beweert, dat de Duitsers in België een tekort hebben aan paarden. Bij duizenden zijn hun rijdieren gedood of buitgemaakt door de Belgen. De bewegingen der Duitsers in België worden daardoor belemmerd.

De Belgen in het Sennekamp.

Men schrijft uit het Sennekamp aan de Kölnische Zeitung:

Het grote militaire oefenveld het Sennekamp bij Paderborn, is dit jaar spoedig ontruimd, toen, na het afwijzen van het ultimatum, dat Oostenrijk-Hongarije aan Servië gesteld heeft, de politieke horizon

bedenklijk donker werd. De regimenten, die er waren, keerden naar hun garnizoen terug en de vele herbergiers klaagden erg over het plotseling eindigen van de oefeningen. Sneller dan men had kunnen verwachten is hier echter het leven weergekeerd; de laatste dagen zijn er hier 3580 Belgische gevangenen, waaronder ook de commandant van Luik, die de Duitse ruitery bijna uit het hartje van zijn vesting heeft weggehaald.

De elektrische tram van Paderborn naar hier heeft de 20-minutendienst hervat en maakt weer goede zaken. In de volle wagen zie ik een huzaar zonder de naam van zijn regiment op de schouder; hij vertelt, dat na de snode handelwijze van de regimentschef, tsaar Nicolaas de tweede van Rusland, alle officieren en minderen zich de naam van het regiment van de schouders hebben gerukt; in de kantine is ook het portret van de chef weggenomen.

In het kamp heerst grote bedrijvigheid. De aanvullingstroepen, die hier bijeengekomen zijn, maken zich voor het vertrek gereed. Juist rijden de transportwagens, gaarkeukens enzovoort naar het station. Waar het heen zal gaan weten blijkbaar de officieren zelf niet. In de nabijheid klinkt een krachtig mannenkoor; het zijn Rijnlanders, die, reeds in veldtenu, op straat afscheidsliederen zingen.

Ik ga dan naar het kamp om de Belgische gevangenen te zien. Ze zijn lang onderweg geweest, twee dagen van Luik tot de Pruisische grens en dit alles te voet, daar de Belgen overal de spoorrails opgebroken hadden, daarna dagenlang in de trein, meest op zijsporen om de dienst op de hoofdsporen, bezet door de militaire transporttreinen, niet te storen. Als ik aankom zijn de Belgen bezig zich te wassen. Van morgen af moeten ze aan het werk; zij gaan dan verder met de arbeid, die door de mobilisatie gestaakt is, leggen wegen aan enzovoort. Ze zijn in het kamp in gemetselde barakken ondergebracht. Merendeels zijn het getrouwde mannen. Ze

verklaren door de Duitsers verrast te zijn, ze zijn beschoten zonder dat ze wisten, waar het gevaar vandaan kwam, het was of de Duitsers plotseling uit de grond opgerezen waren.

In het kamp zijn ook 80 Franse gevangenen uit het gevecht bij Metz. Een hunner, een officier van de dragonders, die weigerde zijn erewoord te geven om van elke poging tot vluchten af te zien, is onder speciale bewaking gesteld.

Ter voltooiing van het beeld van Duitsland's West-Europese vijanden, dat het kamp aanbiedt, zijn hier ook nog 40 dienstplichtige Engelsen, die tegelijk met de Belgen hier naar toe gebracht zijn. Ze hebben hun hele hebben en houden in koffers bij zich; men onttrekt hen hier alleen maar de gelegenheid om naar hun land, waar ze voor krijgsmiddelen tegen ons gebruikt zouden worden, terug te keren.

Toen ik het kamp bezocht had, heb ik me door iemand, die de tocht naar Luik heeft meegemaakt laten inlichten.

Nauwelijks aan de Belgische grens, nog dicht bij Aken, begonnen de moeilijkheden; opgebroken straten, versperringen op de wegen en vijandelijkheden van de bevolking. Er werd uit de huizen geschoten, zelfs door vrouwen en kinderen. Dit optreden van de inwoners en de wraakneming die er het gevolg van was, bemoeilijkte het voorttrekken naar de vesting.

Wij verloren onze overste in de strijd en toen was er geen houden meer aan; wij stormden voorwaarts, de Belgen staken witte vlaggen op, kwamen uit hun schuilplaatsen vandaan, wierpen de geweren weg en gaven zich over.

In Luik troffen we gevangen genomen kameraden, die men behalve van de wapens ook van hun schoenen had beroofd. We hebben hen

Belgische wapens gegeven en Belgische schoenen en het waren weer vrije Duitse soldaten.

Het binnenkomen van Luik ging zonder moeite; de bewoners gingen voor de huizen staan ten teken, dat ze van alle vijandelijkheden afzagen.

In de kazerne in Paderborn zag ik nog vele reservisten juist aantreden voor het appel; ze worden tot oktober naar huis gestuurd daar door de talrijke aanmeldingen van vrijwilligers de aanvulling van de troepen voldoende verzekerd is.